

TOEKOMST IN BEELD

PERSPECTIEVEN VOOR PEEL EN MAAS

Het Hart van Peel en Maas

Op 1 januari 2010 is de gemeente Peel en Maas een feit. Samen met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven gaan Kessel, Helden, Maasbree en Meijel de uitdagingen van de toekomst aan.

Peel en Maas is een bepalende economische speler, profiterend van de kleinschalige en gevarieerde structuur als plattelandsgemeente. De kenmerken van de omgeving en de inwoners, de ligging in de Regio Venlo en de nabijheid van de Technologische Top Regio Zuid Oost Nederland vormen de basis voor een zeer aantrekkelijk woon-, werk- en leefmilieu.

Drie principes geven richting aan de ontwikkeling van Peel en Maas: diversiteit, duurzaamheid en zelfsturing. Deze leveren de strategische kaders voor beleid:

	WONEN	LEVEN	WERKEN
<i>Diversiteit</i>	<ul style="list-style-type: none"> § Ruimte voor ontwikkeling gaat samen met versterking van omgevingskwaliteit. § Er is een flexibel woningbouwbeleid met verscheidenheid in woonmilieus als uitgangspunt. 	<ul style="list-style-type: none"> § De verscheidenheid van leefmilieus in de kernen is leidend. § Culturele diversiteit geldt als kernkwaliteit. Er is ruimte voor nieuwkomers. 	<ul style="list-style-type: none"> § De economische structuur wordt breed ontwikkeld, in het bijzonder agribusiness, MKB, recreatie en toerisme en dienstverlening. § Verbindingen tussen sectoren worden actief gestimuleerd.
<i>Duurzaamheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> § Een evenwichtige bevolkingsopbouw is leidend. § Versterking woon- en leefkwaliteit door toepassing van duurzaam bouwen en duurzame energie (warmte-koude opslag en zonne-energie). 	<ul style="list-style-type: none"> § Het sociaal beleid is gericht op maximalisatie van participatiemogelijkheden en maximalisatie van zelfredzaamheid. § De gemeente stimuleert actief verbindingen tussen kennisinstellingen en bedrijven. 	<ul style="list-style-type: none"> § Greenport Venlo is een uitgelezen kans voor innovatieve en duurzame ontwikkeling. Ondernemers handelen duurzaam en energiebewust. § Er is sprake van een stevige ontwikkeling van een samenhangend pakket aan passende vormen van recreatie en toerisme .
<i>Zelfsturing</i>	<ul style="list-style-type: none"> § Burgers bepalen zelf (mede) de inrichting van hun directe leefomgeving. § Ruimtelijke plannen creëren ruimte voor maatschappelijke dynamiek. 	<ul style="list-style-type: none"> § Burgers geven invulling aan voorzieningenniveau, in de lijn van <i>Leven in het Dorp</i>. § Er is keuzevrijheid op het gebied van wonen, welzijn en zorg. 	<ul style="list-style-type: none"> § De gemeente is een bepalende economische speler in de regio. § De gemeente schept ruimte voor bedrijven om te kunnen ondernemen. .

De kwaliteit waarmee deze kaders voor beleid worden ingevuld en de combinatie van zelfsturing, diversiteit en duurzaamheid zijn uniek voor Limburg en omgeving. Dat geeft Peel en Maas een herkenbaar profiel van een ondernemende en ontwikkelende plattelandsgemeente met:

- § een gevarieerde economische structuur die in staat is gebleken om zich actief aan te passen aan veranderende (globale) omstandigheden en voorkeuren van de consument;
- § een aantrekkelijk landschap tussen Groote Peel en Maasdal dat uniek is in Nederland;
- § een woon- en leefklimaat met een onderscheidend voorzieningenniveau;
- § een bruisend cultureel klimaat dat maatschappelijke en economische initiatieven van burgers, verenigingen en bedrijven stimuleert;
- § een gemeentebestuur dat zich bewust is van haar verantwoordelijkheid in het netwerk van burgers, maatschappelijke partners en bedrijven.

Verblijf en bezoek in Peel en Maas zijn ervaringen die er toe doen. Vitale kernen en een prachtig buitengebied met florerende economische activiteiten. In deze sterkste gemeente van Limburg is het buitengewoon wonen, werken en leven!

Het Hart van Peel en Maas

- 1 Inleiding
 - 1.1 *Ambitie*
 - 1.2 *Robuust maken van keuzes*
 - 1.3 *Plaatsbepaling en karakter*
 - 1.4 *Leeswijzer*

- 2 Context en opgaven
 - 2.1 *Netwerksturing*
 - 2.2 *Peel en Maas anno 2008*
 - 2.3 *Richtinggevende principes*

- 3 Wonen in Peel en Maas
 - 3.1 *Ontwikkelingen en keuzes*
 - 3.2 *Kaders voor ruimtelijk beleid*

- 4 Leven in Peel en Maas
 - 4.1 *Ontwikkelingen en keuzes*
 - 4.2 *Kaders voor sociaal beleid*

- 5 Werken in Peel en Maas
 - 5.1 *Ontwikkelingen en keuzes*
 - 5.2 *Kaders voor economisch beleid*

- 6 Vervolg
 - 6.1 *Markeren van een mijlpaal*
 - 6.2 *Verankering*
 - 6.3 *Het verhaal krijgt verder vorm*

1 INLEIDING

1.1 Ambitie

De nieuwe gemeente die ontstaat uit de fusie van Helden, Kessel, Maasbree en Meijel staat voor een ongekende schaal- en kwaliteitsprong. Samen met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven gaat Peel en Maas deze uitdagingen van de toekomst aan.

De vier gemeenten werken al langere tijd samen, onder meer op het gebied van werk en inkomen, brandveiligheid, milieu, leefbaarheid en de Wmo. Het besef dat verdergaande samenwerking noodzakelijk is om in de toekomst de kracht van het gebied te vergroten, heeft geleid tot het besluit om te fuseren. Onder de werknaam “Peel en Maas” krijgt de nieuwe gemeente vorm

De positie in de samenleving stelt niet alleen eisen aan de strategische kracht van Peel en Maas, maar ook aan de competenties van de gemeentelijke organisatie. Met een krachtig en herkenbaar profiel en een hoge mate van zelfbewustzijn speelt de nieuwe gemeente een bepalende rol in de regio.

De uitdaging is zich zo te positioneren dat Peel en Maas optimaal kan inspelen op de kansen die zich voordoen. Inzet is een ontwikkelgemeente te zijn met een krachtig voorwaardenscheppend beleid voor economische structuurversterking en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat met bijzondere aandacht voor kenniswerkers. Dat betekent zowel een stedelijk gebied met een gevarieerd woning- en voorzieningenaanbod, als ook een kwalitatief hoogwaardig buitengebied. Daarin zijn er niet alleen goede condities voor een innovatieve agrarische sector, maar is het ook voor bewoners en bezoekers buitengewoon prettig om te verblijven.

1.2 Robuust maken van keuzes

Deze perspectievennota bouwt voort op de kaders die zijn gesteld door de gezamenlijke gemeenteraden in het Herindelingsontwerp en het Plan van Aanpak. De nota bevestigt deze keuzes en kleurt ze verder in. Daarmee ontstaat een robuust ontwikkelperspectief met de volgende strategische uitgangspunten:

- Ontwikkelen van de leefbaarheid vanuit het principe ‘de delen maken het geheel’. Zelfsturing van de kernen is daarbij een beproefd, en in de gezamenlijke pilot Wmo reeds eerder vastgesteld, middel waarlangs de versterking van de identiteit van kernen kan plaatsvinden;
- Positioneren van de agrarische sector door te zoeken naar innovaties om onderscheidend te zijn bij een toenemende concurrentie en schaalvergroting in de sector. Het is noodzakelijk te investeren in de relaties met de regio Venlo en de Technologische Top Regio Zuid Oost Nederland (TTR ZON);
- Versterken van toerisme en recreatie. Herkenbaar profiel van de nieuwe gemeente in de regio creëren. Daarbij inzet op behoud van de cultuurhistorische objecten en het bevorderen van activiteiten en kunst;
- Het stimuleren en doorontwikkelen van een innovatief midden- en kleinbedrijf en het behouden en versterken van de detailhandel;
- Positioneren van de projectvestiging Siberië als speerpunt van innovatieve ontwikkeling binnen het ontwikkelingsgebied van Klavertje 4;
- Combineren en afwegen van verschillende belangen in ruimtelijke vormgeving op een slimme manier. Benutten van het principe van “Cradle to Cradle” voor een hoogwaardige ontwikkeling;
- Ontwikkelen van woningbouw en toeristische activiteiten zoveel mogelijk in lijn met de vriendelijke sfeer van de dorpen en het land. Deze laten aansluiten bij doelgroepen en enerzijds richten op demografische ontwikkeling en anderzijds richten op de sociaal-culturele ambities en een leidinggevende economische ontwikkeling binnen de TTR ZON en Greenport Venlo.

Aanvullend op deze uitgangspunten uit het Plan van Aanpak besteedt de perspectievennota aandacht aan het sociaal beleid. In de netwerksamenleving en kenniseconomie zijn onderwijs, innovatie, werkgelegenheid, welzijnsbeleid en sociale zekerheid cruciale thema's. Inzet is om de kennis en kunde bij burgers en maatschappelijke organisaties en bedrijven optimaal te benutten en ontwikkelen.

1.3 Plaatsbepaling en karakter

De basis voor de nieuwe gemeente bestaat uit een aantal samenhangende strategische documenten:

perspectievennota

Deze nota bevat de strategische koers op sociaal, fysiek en economisch terrein voor de periode 2008 - 2016. Het gaat om de hoofdlijnen die voor elke bestuursperiode worden uitgewerkt in concrete programma's.

Besturingsfilosofie

Deze geeft aan welke onderscheidenlijke kwaliteiten van de gemeente worden gevraagd, onder andere betrouwbaarheid, klantgerichtheid, ontwikkelkracht. Met de besturingsfilosofie geven de raden de samenwerkende colleges kaders mee voor het uit te werken besturingsmodel van de nieuwe gemeente.

Dienstverleningsconcept

Vanuit het principe "de burger centraal" beschrijft dit concept de kaders voor de dienstverlening. Richting klanten (burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven) maar ook richting de interne organisatie. Het is een uitwerking van een van de onderscheidende kwaliteiten uit de besturingsfilosofie.

De perspectievennota is geschreven vanuit het perspectief van de nieuwe gemeenteraad. De nota is een middel voor netwerksturing: burgers, maatschappelijke partners en bedrijven worden nadrukkelijk uitgenodigd om in het vervolg samen invulling te geven aan de hier geschetste ontwikkelingsrichting.

Het doel en de gehanteerde horizon geven de nota een strategisch karakter. Dat maakt de perspectievennota robuust genoeg om zowel tijdens het fusieproces als ook in de jaren daarna richting te geven aan de strategische ontwikkeling van de nieuwe gemeente.

Het vaststellen van de perspectievennota markeert een belangrijk moment, maar is niet het eind van de strategische beleidsontwikkeling. Het strategisch of visiegericht werken heeft een centrale plaats in het gemeentebestuur en de gemeentelijke organisatie. Deze strategische alertheid zorgt voor continue monitoring en bijsturing. Dat laat vanzelfsprekend onverlet dat een nieuwe gemeenteraad op enig moment kan besluiten tot integrale herijking van de nota, indien de politieke of maatschappelijke actualiteit dat opportuun maakt.

Het verhaal van deze nota is dus niet af. Het is een dynamisch stuk dat voortdurend opnieuw wordt ingekleurd, niet alleen in nieuw beleid en besluitvorming van de gemeente, maar vooral ook in de initiatieven van burgers, verenigingen, maatschappelijke organisaties en bedrijven.

1.4 Leeswijzer

Allereerst gaat deze nota dieper in op de context en de maatschappelijke opgaven (hoofdstuk 2). Van hieruit worden drie leidende principes voor de ontwikkeling van Peel en Maas geïdentificeerd: zelfsturing, diversiteit en duurzaamheid.

De perspectievennota vervolgt met een vertaling van de geschetste opgaven in strategische beleidskaders voor het ecologisch belang, het economisch belang en het sociaal-cultureel belang, zoals onderscheiden in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL). Inzet is de drie belangen in onderlinge samenhang te behartigen voor een leefbare en duurzame ontwikkeling.

Vanuit deze driedeling – hier vanwege de leesbaarheid aangeduid als ‘Wonen in Peel en Maas’, ‘Werken in Peel en Maas’ en ‘Leven in Peel en Maas’ – komen de strategische kaders aan de orde voor ruimtelijk (hoofdstuk 3), sociaal (hoofdstuk 4) en economisch beleid (hoofdstuk 5).

Ter afsluiting vindt een vooruitblik op het vervolg plaats (hoofdstuk 6). Hierin speelt het Verhaal van Peel en Maas een centrale rol. Een verhaal dat al langer in de maak is, dat hier tussentijds wordt opgetekend en dat de komende jaren verder ingekleurd zal worden door iedereen die betrokken is bij de ontwikkeling van de nieuwe gemeente.

De perspectievennota bestaat uit een hoofdtekst en begeleidende teksten in vakken. Deze tekstvakken bevatten voorbeelden uit de bestaande praktijk en dienen als toelichting op de hoofdtekst.

2 CONTEXT EN OPGAVEN

2.1 Netwerksturing

De rol van gemeenten verandert. Door demografische ontwikkelingen (van groei naar krimp), de individualisering en de afnemende betekenis van sociale verbanden (en de inmiddels waarneembare tegenreactie van behoefte aan nieuwe gemeenschapsvorming), de globalisering en het zich immer wijzigende takenpakket van gemeenten. Als er onduidelijkheid ontstaat over de positie van de gemeente, dan gaat het vooral over de rol die gemeenten spelen bij dit soort geleidelijke maar ingrijpende maatschappelijke processen.

De samenleving van vandaag is een netwerk van complexe verbanden tussen publieke en private partijen, tussen burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden. De drijvende kracht achter de opkomst van deze sociale, culturele en economische netwerken is de toenemende versnippering van middelen, het gevolg van steeds verdergaande specialisatie. Partijen hebben elkaar daardoor nodig om hun doelen te realiseren.

Partijen in de netwerksamenleving hebben een hoge verhuisbereidheid. Zij zoeken die plek op die het beste aansluit bij hun behoeften. Door beleid samen met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven te ontwikkelen en uit te voeren, kan het best bij hun behoeften worden aangesloten. Door zich te onderscheiden in kwaliteit en profiel kan Peel en Maas burgers, bedrijven en investeerders binden aan de gemeente.

Gemeenten die de omslag naar netwerksturing maken, hebben een concurrentievoordeel. Netwerksturing is het activeren en faciliteren om burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven dat te laten doen waar ze goed in zijn. Als netwerkregisseur geeft de gemeente richting aan ontwikkelingen waar zij vaak slechts beperkte invloed op heeft. Soms door te reageren, soms door te anticiperen, soms door mee te bewegen met nieuwe ontwikkelingen of deze te bestrijden. Deze veranderende rollen horen bij het moderne openbaar bestuur.

Netwerksturing in een context van concurrentie vraagt van Peel en Maas de volgende vaardigheden:

Variëren en concentreren

Gebieden en gemeenten met hoge kwaliteit zijn in staat om een variatie aan woon-, werk- en leefmilieus te genereren en een groot aantal uiteenlopende activiteiten te combineren. Daarnaast blinkt een sterke netwerkspeler uit in één of meer herkenbare kernkwaliteiten.

Sluiten van wisselende coalities

Samenwerking met burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en andere overheden is cruciaal in de netwerksamenleving. Per beleidsdossier worden passende coalities gesloten. Niet de institutionele of bestuurlijke grenzen, maar de inhoud van het vraagstuk staat voorop.

Samen met partners geeft de gemeente dus invulling aan de toekomst. Hierbij is zij alert op rolconflicten. Daar waar de gemeente in het ene geval als regisseur met het bedrijfsleven samenwerkt om een ontwikkelingsvisie te bepalen, zal zij als lokale overheid dezelfde bedrijven lokale belastingen opleggen. Duidelijke communicatie en transparant handelen zijn het devies.

Regievoeren wil niet zeggen dat de gemeente verantwoordelijkheden kwijtraakt. Integendeel, regievoeren wil juist zeggen dat de gemeente op haar verantwoordelijkheden en kernkwaliteiten wordt aangesproken. Regievoeren betekent het samenbrengen van netwerkpartners teneinde synergie te bewerkstelligen. Een belangrijk element van regievoering is het samen ontwikkelen en vasthouden van een gedeelde visie.

2.2 Peel en Maas anno 2008

De gemeente Peel en Maas ligt in Noord-Limburg op de as tussen Brabantstad en het Ruhrgebied. De globale geografische grenzen zijn de provinciegrens met Noord-Brabant, de snelweg A67, de rivier de Maas (met nog een stuk grondgebied aan de overzijde) en de gemeenten Leudal, Nederweert en Venlo. De gemeente is ruim 16.000 hectare groot en heeft op 1 januari 2008 42.575 inwoners.

In het perspectief van Noordwest Europa ligt Peel en Maas in een grote samenhangende economische regio met Eindhoven als centrum. Deze regio strekt zich uit van Breda tot de Rijn in Duitsland en van Nijmegen tot Belgisch Limburg. De maakindustrie is er van oudsher beeldbepalend. Onder invloed van globalisering en de uitbreiding van de Europese Unie verschuift veel productie naar lagere lonen landen.

Globalisering kan voor afzonderlijke bedrijven en werknemers ingrijpende gevolgen hebben, maar de Nederlandse samenleving als geheel lijkt er de vruchten van te plukken, aldus het SER advies 'Duurzame globalisering'. Burgers profiteren van lagere prijzen en de werkgelegenheid die door uitbesteding verloren gaat, komt terug in de vorm van nieuwe banen in distributie en dienstverlening. Maar, dat kan veranderen als de landen die in opkomst zijn - zoals Brazilië, Rusland, India en China - zich gaan richten op producten en diensten met een hogere toegevoegde waarde.

Nederland kan zich hiertegen weren door het innovatievermogen te versterken, ondernemerschap ruimte te bieden en te zorgen dat ook mensen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt betaald werk gaan verrichten. Het accent komt hier daarom meer en meer te liggen op het ontwerpen en vermarkten van de producten, de kennisintensieve delen van het hele traject. Dit stelt hoge eisen aan het onderwijssysteem en de praktische toepassing van kennis. Het verbinden van kennis (onderwijs) met praktijk (bedrijven) wordt steeds belangrijker.

In de primaire sector voltrekken zich parallelle ontwikkelingen. Peel en Maas laat zich kenschetsen als een plattelandsgemeente. De agrarische sector is prominent aanwezig. Met de verplaatsing van productiecapaciteit komt het accent ook hier meer en meer te liggen op de kennisintensieve werkgelegenheid, de "green life sciences".

De verwevenheid van de werkgelegenheid van Peel en Maas met het omliggende gebied is groot. Ongeveer de helft van de burgers van Peel en Maas werkt binnen de gemeentegrenzen. Zij vullen daarmee circa 75% van het aantal beschikbare arbeidsplaatsen. De overige banen in Peel en Maas worden ingevuld door mensen van buiten de gemeente. Daarmee zijn ook wonen en welzijn op economische gronden binnen de gemeente sterk aan elkaar en aan de omliggende regio's verbonden.

De totale werkgelegenheid, die Peel en Maas biedt, doet er toe op de Limburgse schaal. Bijna 12% van de werkgelegenheid in Noord-Limburg is hier aanwezig. Peel en Maas staat als economische eenheid op de achtste plaats van gemeenten in de provincie Limburg.

De gemeenten Gennep, Helden, Horst aan de Maas, Venlo en Venray werken samen in de Regio Venlo. Deze samenwerking geeft extra slagkracht binnen Noord- en Midden-Limburg. In 2004 heeft het Rijk in de Nota Ruimte de regio Venlo bestempeld tot greenport, ofwel agrologistiek cluster. Het Rijk levert ook een financiële bijdrage, net als de provincie Limburg (Versnellingsagenda).

Als eerste regio ter wereld omarmt de Regio Venlo de principes van "cradle to cradle": van wieg tot wieg, oftewel een volledig hergebruik van grondstoffen, zodat producten honderd procent recyclebaar zijn. De genen van de Regio Venlo - industrie, logistiek en agribusiness- én de steeds strenger wordende regelgeving voor verlaging van de CO₂ uitstoot, zijn de basis om het concept hier succesvol toe te passen.

De regionale ontwikkeling krijgt onder andere gestalte in de organisatie van de Floriade 2012, de WGR Greenpark en de NV Regio Venlo. Deze NV is bedoeld om nieuwe projecten te initiëren en middelen te genereren voor de versterking van de regionale economie. In de NV participeren, naast de vijf gemeenten, ook de gemeenten Maasbree, Kessel en Meijel, alsmede bijna alle andere gemeenten uit Noord-Limburg, door het leveren van een financiële bijdrage.

Greenport Venlo

Greenport Venlo is een uniek gebied met een afzetmarkt van zo'n dertig miljoen mensen. Greenport Venlo is ook een uniek interregionaal netwerk van ondernemers, onderzoek, onderwijs en overheid: de vier O's. Dit netwerk creëert een 'open innovation space' en waarde voor de markt van agri, nutrition, food, fresh en logistics.

Greenport Venlo legt nieuwe verbindingen tussen steeds grotere afzetgebieden met vele miljoenen consumenten: Randstad, Ruhrgebied, maar ook de overbrugging naar Oost-Europa ligt in het verschiet. De ambities van Greenport Venlo zijn verwoord in drie programmalijnen:

Waarde creëren

Economische groei is de belangrijkste motor van Greenport Venlo. De vraag is hoe het gebied de huidige kracht kan uitbouwen en een vooraanstaande positie op de wereldmarkt veroveren en behouden? Greenport Venlo zet daartoe in op kwaliteit en slimme verbindingen. Bulk kan geen basis zijn, omdat andere regio's en landen daar nu eenmaal beter in zijn. Voor die toegevoegde waarde zijn al verschillende ontwikkelingen in de praktijk waar te nemen.

Leren leren

Kennis en kunde vormen het fundament voor de ambitieuze agenda van Greenport Venlo. Het netwerk is een ontmoetingsplaats van samenwerking en vernieuwing. De deelnemers van de vier O's - onderzoeksinstituten, onderwijsinstellingen, ondernemers en overheden - kunnen in deze ongedwongen en onafhankelijke omgeving elkaar met ideeën prikkelen en stimuleren.

Quality of life

Gezondheid, een leuke baan, een mooi huis, goed onderwijs voor jezelf en je kinderen en een omgeving met een rijke cultuur en een mooie natuur. Greenport Venlo heeft al deze voorwaarden voor een hoge 'Quality of life' in overvloed. Voor de Greenport-strategie is het van wezenlijk belang om die leefomgeving te koesteren en op een nog hoger plan te brengen. Greenport Venlo moet zodoende het permanente en het tijdelijk verblijf in het gebied harmonieus met elkaar verbinden.

Het dynamische netwerk maakt nieuwe verbindingen mogelijk tussen de vier O's. Er vormen zich steeds nieuwe samenwerkingsverbanden en steeds wisselende allianties. De 'open innovation space' legt nieuwe verbindingen die grenzeloos zijn. Niets is per definitie gefixeerd. Het gebied, de thema's, de deelnemers en de ambities: ze kunnen allemaal veranderen en in steeds nieuwe onderlinge verbanden gebracht worden.

Nieuwe verbindingen, en daarmee kansen, ontstaan er binnen Greenport Venlo ook tussen de verschillende agro-marktsegmenten. En binnen die segmenten, waar de gehele keten van productie tot consumptie door nieuwe vormen van samenwerking sterker wordt.

De nieuwe gemeente Peel en Maas is welbeschouwd een fusie van 11 kernen: Baarlo, Beringe, Egchel, Grashoek, Helden, Kessel, Kessel-Eik, Koningslust, Maasbree, Meijel en Panningen. Elke kern heeft zijn eigen karakter en identiteit, veelal terug te voeren op de ligging en de ontstaansgeschiedenis. Gemeenschappelijk is het bruisende maatschappelijke leven in vooral sport en cultuur. De kleinschaligheid in Peel en Maas is gunstig voor de kwaliteit van de gemeenschappen in de kernen. De sociale cohesie is van oudsher sterk. Het voorzieningenniveau in de kernen is over het algemeen goed. De kern Panningen heeft daarbovenop een centrumfunctie voor winkelen, cultuur, vrije tijd, sport, onderwijs, jeugd en zorg.

Belangrijke uitdaging op het gebied van voorzieningen en leefbaarheid is de demografische ontwikkeling. Bevolkingsdaling doet zich nu al voor in Zuid-Limburg en Noordoost Groningen. De komende 20 jaar krijgt 56% van alle gemeenten verspreid over Nederland te maken met een dalend inwonertal. Bij 20% van de gemeenten gaat ook het aantal huishoudens dalen.

Puntsgewijs is Peel en Maas anno 2008 als volgt te karakteriseren:

Kwaliteiten

- § Actieve burgers en bruisend verenigingleven (maatschappelijk, cultureel en sportief);
- § Ligging in aantrekkelijke omgeving met Maasdal en nationaal park De Groote Peel als beeldbepalende iconen;
- § Sterke agrarische sector;
- § Hoog voorzieningenniveau, zowel in de afzonderlijke kernen als in centrumkern Panningen;
- § Sterk midden- en kleinbedrijf (MKB) en ondernemerschap.

Aandachtspunten

- § Beperkte diversiteit op de woningmarkt: de huidige samenstelling van de woonvoorraad voorziet slechts in beperkte mate in de behoefte aan specifieke en betaalbare woningen voor doelgroepen (starters en senioren) en levensloopbestendige woningen en wijken;
- § Samenstelling arbeidsmarkt met een beperkte differentiatie aan banen en een tekort aan zowel hoger als laaggekwalificeerd werk.

Kansen

- § Ligging in regio Eindhoven-Venlo-Ruhrgebied;
- § Werkgelegenheid voor hoger opgeleiden, bijvoorbeeld in een Kenniscentrum Agrobusiness;
- § Innovatie in het midden- en kleinbedrijf;
- § Diversiteit van de kernen;
- § Benutting van de potenties van recreatie en toerisme.

Uitdagingen

- § Demografische ontwikkeling (gevolgen voor woningmarkt en voorzieningenniveau);
- § Waarborgen van voldoende personeel voor economische groei, zowel kwantitatief als kwalitatief;
- § Opkomst nieuwe economieën (zoals 'BRIC' landen, Brazilië, Rusland, India en China);
- § Ontsluiting: toenemende druk op infrastructuur bij verdere groei woon-werk verkeer;
- § Behoud binding en nabijheid bedrijven bij de kernen naast de verplaatsing naar regionale concentratiegebieden (zoals De Kiviet) die soms in verband met schaal wenselijk is;
- § Behoud gedifferentieerd voorzieningenniveau gericht op de behoefte en schaal van de kern (een voorziening in één kern betekent niet dat deze ook in een andere kern gewenst is);
- § Verbeteren van frequentie en netwerk van Openbaar Vervoer.

Sociaal-economische trends en ontwikkelingen

Door demografische en sociaal-economische kerncijfers te plaatsen in het perspectief van de regio ontstaat een beeld van de omvang van de strategische opgaven in Peel en Maas (bij ongewijzigd beleid).

	Peel en Maas		Limburg	
	2006	2007	2006	2007
Bevolkingsontwikkeling	0,10%	-0,03%	-0,42%	-0,37
Vergrijzing (% inwoners 65 jaar en ouder)	13,5 %	13,9%	16,3%	16,7%
Werkeloosheid (% beroepsbevolking)	5,9%	5,5%	11,1%	10,3 %
Starters (% van totaal aantal bedrijven)	8,0 %	10,9%	10,1 %	10,6
Ontwikkeling glas- en tuinbouwbedrijven	-3,9%	-3,8%	2,8%	-3,1%

(Bron: CBS, Etil, 2008)

Krimp

Het aantal inwoners in Peel en Maas toont in 2007, na jaren van afnemende groei, voor het eerst een zeer kleine afname. Met deze daling zit Peel en Maas onder het Limburgs gemiddelde. Er zijn ongeveer evenveel gemeenten die meer krimp hebben als gemeenten die minder krimp of groei hebben dan Peel en Maas. Tot 2030 zet de geprognosticeerde krimp, bij ongewijzigd beleid, zich met circa 0,2 procent per jaar door, een afname van ongeveer 1.200 inwoners. Dit vormt een belangrijke uitdaging.

Vergrijzing

Peel en Maas is een relatief jonge gemeente in Limburg. Waar in andere gemeenten tussen de 18 en 20 procent van de bevolking 65 jaar en ouder is, gaat het in Peel en Maas om circa 13 procent. Deze gunstige uitgangspositie maakt dat Peel en Maas goed kan anticiperen op de komende demografische ontwikkelingen.

Economische kracht

Qua werkeloosheid zit Peel en Maas met een werkeloosheidscijfer van circa 5,5 procent fors onder het Limburgs gemiddelde. Waar Peel en Maas in de afgelopen jaren relatief weinig startende ondernemingen had, is dit in 2007 weer bijgetrokken tot het Limburgs gemiddelde. Onder invloed van schaalvergroting neemt het aantal bedrijven in de glas- en tuinbouw af. Er is geen sprake van een afname in de werkgelegenheid.

3.3 Richtinggevende principes

De voorafgaande beschrijving van de maatschappelijke context en opgaven leidt tot het identificeren van drie richtinggevende principes die de strategische ontwikkeling van Peel en Maas bepalen:

Diversiteit

Een belangrijke kernwaarde van Peel en Maas is de diversiteit van de kernen. Vanuit de betrokkenheid van burgers is dit een kwaliteit om te koesteren. Vanuit het concept van netwerksturing in een concurrerende omgeving is variatie of diversiteit een centraal begrip. Het is de basis voor een robuuste economische structuur en een aantrekkelijk woon- en leefmilieu. Ook culturele diversiteit draagt bij aan de ontwikkeling van krachtige leefgemeenschappen.

Duurzaamheid

Als onderdeel van de Regio Venlo omarmt Peel en Maas duurzaamheid als leidend principe. De aanwezige economische activiteiten (industrie, logistiek, agribusiness) maken het mogelijk om duurzame ketens te vormen. Peel en Maas hanteert dit concept stimulerend, als bron voor innovatie en ontwikkeling. Duurzaamheid heeft betrekking op het maken van keuzes met toekomstwaarde op sociaal (kwaliteit van leven voor bewoners en bezoekers), economisch (waarde creëren) en ruimtelijk gebied (schaarse natuurlijke hulpbronnen verstandig benutten met het oog op toekomstige generaties).

Duurzaamheid heeft nadrukkelijk ook een sociaal-maatschappelijke dimensie, met waarden als toegang, deelname, verdeling, keuzevrijheid en veiligheid.

Zelfsturing

De betrokken burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven vormen de kernkwaliteit van de gemeente. Peel en Maas geeft ruimte aan particulier en maatschappelijk initiatief. Het doel is het introduceren van haalbare vormen van zelfsturing passend bij de diverse kernen van Peel en Maas, opdat betrokken burgers richting geven aan en verantwoordelijkheid nemen voor de inrichting van hun directe woon- en leefomgeving.

In onderlinge samenhang vormen de drie leidende principes de identiteit en het onderscheidende (externe) imago van Peel en Maas.

Zelfsturing

Zelfsturing houdt in dat de overheid en de maatschappelijke partners ruimte geven op het openbare domein aan gemeenschappen (dorpen en kernen) en kleinere sociale verbanden zoals bijvoorbeeld verenigingen, gezinnen en individuen om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van hun eigen leven en leefomgeving.

Bij het principe van de zelfsturende burger hoort het principe van de zelfsturende samenleving. Dat wil zeggen dat de gemeenschap bestaat uit netwerken van maatschappelijke organisaties en bedrijven die de bereidheid hebben, de ruimte krijgen en in staat zijn om zelf inhoud en vorm te geven aan het openbare domein, aan het samen-leven, aan het maatschappelijke leven, aan het zijn van een levende en levendige gemeenschap. Burgers en maatschappelijke organisaties pakken zelf problemen op, nemen zelf initiatieven en maken zelf afspraken over uitdagingen die op hen afkomen.

Verantwoordelijkheid in individuele zin veronderstelt dat burgers zich op de hoogte stellen van gebeurtenissen in de samenleving, dat ze open staan voor ontwikkelingen en dat ze zich open opstellen naar de medeburgers. Verantwoordelijkheid in collectieve zin veronderstelt dat maatschappelijke organisaties bereid en in staat zijn op nieuwe ontwikkelingen in te spelen, uitdagingen op te pakken en individuele burgers daarin mee te nemen.

Zelfsturing kan alleen worden gerealiseerd als de overheid vertrouwen heeft in de burgers en de maatschappelijke organisaties en als deze vertrouwen hebben in de overheid. Dat wil zeggen dat de overheid het vertrouwen geeft aan personen en organisaties om zaken te regelen. Dat wil niet zeggen dat de overheid zich afzijdig houdt, want als het om publieke zaken gaat kan de overheid altijd door burgers en organisaties worden aangesproken. Het principe van de zelfsturende burger en de zelfsturende samenleving gaat goed samen, met de opdracht voor de overheid om de regie te voeren over maatschappelijke ontwikkelingen teneinde integrale samenhang en kwaliteit te garanderen.

3 WONEN IN PEEL EN MAAS

3.1 Ontwikkelingen en keuzes

Diversiteit

De landschappelijke diversiteit van Peel en Maas is groot. Het buitengebied bevat niet alleen natuur, water en landschappelijke elementen, maar ook de economische functies. De overgang in landschapstypes van het Maasdal tot nationaal park De Groote Peel – beide met landelijke bekendheid – is uniek in Nederland. In dit overgangsgebied is de agrarische sector volop in beweging, met schaalvergroting, innovatie en verduurzaming in de glas- en tuinbouw en de reconstructie van de intensieve veehouderij. Ook voor de andere economische pijler in het buitengebied, recreatie en toerisme, is de kwaliteit van de omgeving van wezenlijk belang.

Het structuurplan buitengebied onderscheidt zes typen gebieden als basis voor toekomstige ruimtelijke ontwikkeling. Door de oogharen is een herkenbare structuur waarneembaar: een hoogdynamische as van de A67 corridor met bijbehorende bedrijventerreinen en een laagdynamische as van het Maasdal en parallel daaraan gelegen natuurgebieden. Behoud van de diversiteit vraagt om gerichte ontwikkeling van functies die passen bij de onderscheiden gebieden.

Structuurplan buitengebied

Het structuurplan buitengebied onderscheidt verschillende gebiedstypologieën. Van oude verdichte c.q. besloten bouwlanden tot kleinschalige half open ontginningslandschappen. En van beekdalen tot bos- en natuurgebieden. Doelstelling is om de aanwezige diversiteit en identiteit van het landschap te versterken. Daarbij worden diverse:

- kleinschalige ontwikkelingen overal toegestaan (bijvoorbeeld aan huis gebonden beroepen);
- ontwikkelingen flexibel gekoppeld aan een bepaalde detailbestemming (bijvoorbeeld uitbreiding agrarische bouwblokken en logeren bij de boer);
- ontwikkelingen flexibel gekoppeld aan bepaalde kernrandzones, clusters en linten (bijvoorbeeld in het kader van Ruimte voor Ruimte en de sloop-bonus regeling);
- ontwikkelingen gekoppeld aan de gebiedstypologie (bijvoorbeeld de aanleg van teeltondersteunende voorzieningen, aanleg dierenverblijven en realisatie glastuinbouw.

Deze strategie levert maatwerk in het buitengebied, met aan de ene kant ruimte voor ontwikkeling en behoud van omgevingskwaliteit aan de andere.

Duurzaamheid

De samenleving stelt steeds hogere eisen aan de omgang met de leefomgeving. Vooral in de tweede helft van de vorige eeuw stond de verscheidenheid van het landschap van Peel en Maas onder druk. In het nieuwe millennium is meer dan ooit sprake van een zoektocht naar een evenwichtige en duurzame manier van omgaan met de leefomgeving.

Behoud van de omgevingskwaliteit vraagt om creatief ruimtegebruik en kwalitatief hoogwaardig ruimtelijk ontwerp. Permanente aandacht is nodig voor het ontwikkelen van kwaliteit en ruimte in bestaand stedelijk gebied door middel van meervoudig ruimtegebruik, herstructurering en saldering. Daarnaast is het nodig om slim om te gaan met eindige hulpbronnen. Warmte-koude opslag en zonne-energie zijn vormen die bij uitstek passen bij de ambities van Peel en Maas, en waarin de gemeente zelf een voorbeeldfunctie kan vervullen.

Duurzaamheid heeft ook te maken met een evenwichtige bevolkingsopbouw, een opbouw met toekomstwaarde. Deze is van levensbelang voor de leefbaarheid in de kernen. De beschikbaarheid van voldoende (betaalbare) woningen en (passende) banen voor jongeren en jonge gezinnen die terug willen keren, is een absolute voorwaarde. Dit geldt niet alleen voor hogeropgeleide jongeren maar ook voor (V)MBO'ers.

Het woonbeleid is vastgelegd in de regionale woonvisie. Centrale doelstelling is het creëren van een aantrekkelijke woonomgeving waarin mensen willen (blijven) wonen. Het geeft een antwoord op de ontwikkeling van eigen bevolkingsamenstelling door ontgroening, vergrijzing en gezinsverdunding. Het aanpassen van de woningvoorraad aan veranderende behoeften is een belangrijke uitdaging. Daarbij komt een opgave zorg te dragen voor passende huisvesting voor starters, senioren, zorgbehoevenden en mensen met een beperking. Naast nieuwbouw is ook in het woonbeleid herstructurering een in belang toenemend thema om ruimte te scheppen en kwaliteit te verhogen.

In een open samenleving is een goede en veilige verkeersontsluiting cruciaal. De infrastructuur voor verkeer en vervoer is historisch gegroeid. Woon-werk relaties zorgen voor groeiende verkeersstromen. Veel jongeren maken gebruik van het openbaar vervoer om naar school (MBO, HBO en universiteit) te gaan. In het licht van de demografische ontwikkeling en de stijgende mobiliteit is het cruciaal het OV netwerk te verbeteren. Bij verdere groei van het woon-werk verkeer is daarnaast aanpassing van de wegecapaciteit wenselijk. De aansluiting op het hoofdwegennet moet worden verbeterd, niet alleen om de doorstroming te verbeteren, maar ook om daarmee de uitstoot te verminderen. Ten behoeve van de verkeersveiligheid wordt ingezet op verlaging van de gemiddelde snelheid in woonwijken.

Zelfsturing

Naast de zorg voor de fysieke leefomgeving in brede zin, is de zorg voor de directe dagelijkse leefomgeving een belangrijk opgave voor Peel en Maas. De burgers en maatschappelijke organisaties in de kernen spelen hierin een cruciale rol.

Bewoners maken Grashoek

Bij zelfsturing gaat het in eerste instantie vaak om concrete zaken zoals de inrichting van de openbare ruimte en de realisatie van (buurt)voorzieningen. Deze vorm van zelfsturing heeft ook in Grashoek mooie resultaten opgeleverd. Bijvoorbeeld de vernieuwde skatebaan die in maart 2008 is geopend na initiatief van de skatende jeugd. Dorpsoverleg Grashoek laat zien dat zelfsturing ook kan werken bij beleidsontwikkeling. Aan het woord is Frank Schilder; bewoner van Grashoek en voorzitter van het dorpsoverleg: "In 2002 zijn wij vanuit het Dorpsoverleg Grashoek voorzichtig en, vooral, onervaren gestart met de werkgroep Visie Ontwikkeling Grashoek (VOG). Het doel van de werkgroep VOG is te komen tot een ontwikkelingsvisie voor Grashoek, zeg maar tot het jaar 2030. Dit vanuit het motto: *Het leven is goed in Grashoek, wat moeten we doen om dat te behouden?*"

Het proces ging met vallen en opstaan. Er was in het begin regelmatig overleg rond 'kleine', vooral fysieke onderwerpen. Later koos het dorpsoverleg voor een steviger aanpak en besloot de gemeente hulp te vragen. Met succes. "We hebben subsidie gekregen om een extern bureau in te huren en we hebben professionele en energieke begeleiding vanuit de gemeente", aldus de heer Schilder.

De bewoners van Grashoek zijn op dit moment druk aan de slag om met dit bureau een Dorpsontwikkelingsprogramma (DOP) te maken. Schilder: "Binnen dit plan zal eind 2008 een aantal concrete en realistische projecten worden benoemd. Uiteraard is de financiële haalbaarheid onderdeel van de prioritering en het realiteitsgehalte". Dit is een mooi voorbeeld van hoe de dorpsbewoners zelfstandig richting kunnen geven aan de ontwikkeling van hun eigen dagelijkse leefomgeving. En het past goed binnen de ruimte die de nieuwe gemeente Peel en Maas met deze perspectievennota geeft aan gemeenschapontwikkeling.

3.2 Kaders voor ruimtelijk beleid

Diversiteit	<p>§ Kwaliteit is leidend, ruimte voor nieuwe ontwikkelingen gaat samen met versterking van omgevingskwaliteit. Instrumenten zijn meervoudig ruimtegebruik, herstructurering en saldering;</p> <p>§ Er is een flexibel woningbouwbeleid met verscheidenheid in woonmilieus als uitgangspunt.</p>
Duurzaamheid	<p>§ Een evenwichtige bevolkingsopbouw is uitgangspunt voor beleid. Gerichte maatregelen spelen in op demografische ontwikkelingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Betaalbare woningen voor starters en (terugkerende) jongeren en jonge gezinnen; - Levensloopbestendige woningen met name voor senioren, met vormen van zorg en welzijn; - Nieuwbouw en herstructurering zorgen voor een kwaliteitsimpuls; - Ruime woningen voor nieuwe burgers die de ruimte, rust en geborgenheid van Peel en Maas zoeken; <p>§ Versterking woon- en leefkwaliteit door toepassing van duurzaam bouwen en duurzame energie (warmte-koude opslag en zonne-energie).</p>
Zelfsturing	<p>§ Burgers voeren de regie over hun dagelijkse leefomgeving. De gemeente faciliteert hen daarbij. De gemeenteraad waarborgt belangen die de kern overstijgen, zoals het woningbouwprogramma en een snelle en veilige verkeersontsluiting;</p> <p>§ Ruimtelijke plannen bieden ruimte om maatschappelijke dynamiek te kunnen accommoderen.</p>

4 LEVEN IN PEEL EN MAAS

4.1 Ontwikkelingen en keuzes

Diversiteit

De kleinschaligheid van de kernen in Peel en Maas is gunstig als het gaat om de kwaliteit van leven. De wens om die kwaliteit te koesteren is algemeen aanvaard. De schaal en maat van de kernen is een prima basis om de uitdagingen van de toekomst op het gebied van leefbaarheid tegemoet te treden.

Uitgangspunt voor beleid is minimaal het behoud van het voorzieningenniveau anno 2008 in alle kernen. De burgers van Peel en Maas vinden het prettig om te wonen, recreëren en werken in Peel en Maas. De sociale cohesie is een belangrijke kwaliteit. De gemeente zet in op een samenleving die burgers in al hun verscheidenheid mogelijkheden geeft voor ontmoeting, gemeenschapsontwikkeling en creativiteit. Zorgen dat de eigen inbreng van inwoners invloed heeft op de leefbaarheid in hun directe woonomgeving is van wezenlijk belang. Het gaat om het bieden van kansen en het behouden van een gezonde en kwalitatieve omgeving en gemeenschap en het versterken van de veiligheid. Nieuwe bewoners zijn een kans om de leefbaarheid verder te ontwikkelen. Het ligt in de eigen kracht van de kernen om nieuwkomers een plek te bieden in sociale verbanden.

In Peel en Maas zijn veel mogelijkheden voor vrije tijd, kunst en cultuur en sport. Er is een kwalitatief goede omgeving waar het prettig recreëren en sporten is. Bij de verbreding en verdieping van het cultuurbeleid is sprake van toenemende aandacht voor multiculturaliteit en de betekenis van kunst en cultuur voor het imago van Peel en Maas. Het streven is om het bestaande aanbod gericht te versterken.

Duurzaamheid

Het beleid rond werk, welzijn en zorg is de laatste jaren sterk veranderd. Bij het bevorderen van de leefbaarheid hoort het stimuleren van participatie in de breedste zin van het woord. Vanuit de Wmo en Wwb heeft Peel en Maas de kans om een stevige rol te spelen op dit beleidsterrein. De insteek is om zelfredzaamheid maximaal mogelijk te maken door te kiezen voor werk, toeleiding naar werk en, indien dit onvoldoende haalbaar is, maatschappelijke participatie. Het gaat er om dat de burgers eerst meetellen in de samenleving en daarna – naar vermogen – meedoen in de vorm van arbeidsparticipatie.

De gemeente biedt een stevig vangnet voor hen die dat nodig hebben. Sociale en materiële armoede wordt voorkomen. Door goede afspraken met alle relevante partners op het terrein van wonen, welzijn en zorg is al een forse kwaliteitsslag gemaakt in de vorm van extramuralisering en spreiding van voorzieningen.

Onderwijs is cruciaal voor een bestendige toekomst van Peel en Maas. Het bestaande aanbod van basis- en voortgezet onderwijs ((Bouwens van der Boije College) is een goed vertrekpunt. Aanvullend legt de gemeente Peel en Maas slimme verbindingen tussen kennis- en onderwijscentra en bedrijven, zowel binnen als buiten de gemeentegrenzen. De netwerksamenleving biedt kansen voor samenwerking met instellingen voor middelbaar, hoger en universiteit onderwijs, van Venlo tot Wageningen, Eindhoven en Maastricht.

Zelfsturing

Betrokken burgers zijn een kernkwaliteit van Peel en Maas. Onder andere in het project *Leven in het Dorp* tonen zij zich een volwaardige partner. Burgers nemen daarmee de regie over hun eigen leefomgeving. Zelfsturing raakt aan traditionele sociale thema's zoals welzijn en zorg, jeugd, sport, cultuur en veiligheid.

De gemeente Peel en Maas zet samen met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven in op ontwikkelen van de sociale cohesie en leefbaarheid. De positieve ervaringen met zelfsturing in de kernen vormen het uitgangspunt.

Zelfsturing is een filosofie die op uiteenlopende maatschappelijke verbanden van toepassing is, zoals het verenigingsleven. Veel burgers participeren actief in jeugd- en ouderenverenigingen, culturele organisaties en sportclubs. Bovendien zetten velen zich als vrijwilliger in. Met de toenemende arbeidsparticipatie en steeds vollere agenda's is blijvende betrokkenheid niet vanzelfsprekend.

De Wmo & Wwb, twee voorbeelden van nieuwe taken

Onder het motto *decentraal wat kan en centraal (landelijk) wat moet*, krijgen gemeente de laatste jaren een steeds grotere verantwoordelijkheid. De invoering van de Wet werk en bijstand (Wwb) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn voorbeelden.

Vanuit de Wwb (inclusief het beleid bijzondere bijstand) is de gemeente sinds 2004 verantwoordelijk voor het verstrekken van uitkeringen en het inzetten van voorzieningen gericht op arbeidsinschakeling en sociale activering. Dit doet zij in nauwe samenwerking met het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) dat verantwoordelijk is voor de toeleiding naar werk bij werkloosheid. Bij het inzetten van voorzieningen gericht op arbeidsinschakeling werkt Peel en Maas nauw samen met welzijnorganisatie Vorkmeer en het SW bedrijf NLW. Daarnaast bieden diverse reïntegratiebedrijven in opdracht van de gemeente cliënten ondersteuning bij het vinden van werk. Om effectief op te kunnen treden op dit complexe beleidsterrein hebben Helden, Kessel, Maasbree en Meijel al sinds 2001 één afdeling Werk & Inkomen die zich richt op deze uitvoeringstaken.

Een ander voorbeeld is de Wmo. Deze wet is sinds 1 januari 2007 van kracht en geeft gemeenten meer verantwoordelijkheden bij het maken en uitvoeren van het welzijnsbeleid. De wet beoogt dat iedereen meedoet in de samenleving en dat hulpbehoevenden zelfredzaam blijven. Naast traditionele gemeentelijke taken zoals huishoudelijke hulp en het welzijnswerk gaat het om het bevorderen van de leefbaarheid, ondersteuning bij opvoeden, mantelzorg, vrijwilligerswerk en de maatschappelijke opvang. Via het project Leven in het Dorp heeft Peel en Maas hieraan invulling gegeven.

Leven in het Dorp

Wonen, Welzijn en Zorg kwam in 2000 hoog op de agenda te staan doordat uit onderzoek op het gebied van leefbaarheid bleek dat de mensen behoefte hadden om in hun eigen omgeving te blijven wonen. Daarnaast waren er ideeën om het verzorgings- en verpleeghuis “De Wietel” in Panningen te deconcentreren. Deze ideeën zijn door een aantal initiatiefnemende partijen uitgewerkt in de visie “Wonen, zorg en welzijn à la carte” (2001) en door de gemeente Helden in het “Beleidskader Welzijn, Wonen en Zorg voor ouderen in Helden” (2001). Vanuit deze kaders ontstond de behoefte om samen te werken.

Uit prognosecijfers bleek dat het aandeel 55-plussers in Peel en Maas zal verdubbelen van 23 procent in 2002 naar 44 procent in 2030. Deze prognose maakte de urgentie om samen aan de slag te gaan nog duidelijker dan ze al was.

De samenwerking heeft vorm gekregen onder de noemer “Leven in het Dorp WWZ”. Hierin richten 33 convenantpartijen een Wonen - Welzijn - Zorg infrastructuur in voor ouderen, mensen met een beperking en mensen met een GGZ achtergrond. Binnen Peel en Maas is de laatste jaren fors ingezet op het ontwikkelen en realiseren van producten, diensten en voorzieningen op het gebied van WWZ, zodat mensen in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

De gemeenten hebben de regierol gepakt. Zij trachten aanbieders, voor zover dat nodig is, te bewegen hun aanbod optimaal af te laten stemmen op de behoefte. Hierdoor ontstaat een vraaggestuurd en geïntegreerd aanbod van WWZ producten en voorzieningen. Dit maakt het mogelijk dat mensen de keuze hebben van hoe ze willen wonen met de zorg- en welzijnsvoorzieningen die ze nodig hebben, zodat ze aan de samenleving deel kunnen blijven nemen. Iets waar iedereen recht op heeft, maar ook een eigen verantwoordelijkheid in heeft.

Vraagsturing houdt in dat inwoners en doelgroepen sterk betrokken zijn bij ontwikkelen van ideeën en plannen. Verder is inzicht nodig in de wensen en de behoeften van (zorg)vragers. Binnen Leven in het Dorp is dit opgepakt onder de noemer *Dialog met de Vragers*. In het kader van de dialoog is in 2004 een WWZ-behoefteonderzoek verricht onder 55-plussers. De schriftelijke enquêtes hebben een groot tot zeer groot bereik (respons 62%-88%) gehad. De inzet van lokale belangenorganisaties heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. In totaal zijn gegevens van 3.000 huishoudens verzameld.

In vrijwel elk dorp is een *Kernteam WWZ* geformeerd. Aan de kernteams nemen vertegenwoordigers van belangengroeperingen en inwoners op persoonlijke titel deel. De kernteams worden begeleid door welzijnsstichting Vorkmeer. Op oproepbasis nemen medewerkers van de gemeente deel.

De Kernteams WWZ hebben op basis van de resultaten van het behoefteonderzoek een lokaal WWZ plan opgesteld waarin de ideeën, behoeften en prioritering op gebied van WWZ zijn verwerkt. Dit document is besproken met de gemeenten en met de aanbieders die de plannen willen gaan realiseren. Professionals hebben vervolgens zitting genomen in de kernteams of werkgroepen.

Op deze manier ontstaan ‘nieuwe’ vormen van sociale cohesie die het draagvlak in de buurt en dorp kan versterken en de individuele vraag naar hulp en zorg zal verminderen. Zowel de kleinschalige voorzieningen zoals eetpunten, dagvoorzieningen, ouderenadviseurs en dorpsbusjes, als de grote (bouw)projecten zorgen ervoor dat mensen in hun eigen omgeving kunnen blijven leven en hun sociale netwerk in stand kunnen houden. Dit vermindert onthechting, isolatie en vereenzaming en vergroot het welbevinden in de eigen omgeving.

4.2 Kaders voor sociaal beleid

Diversiteit	<ul style="list-style-type: none"> § Ontwikkeling van identiteit en eigenheid van de kernen. Deze zijn medeverantwoordelijk voor de focus in ontwikkeling (complete kern, forensenkern, agrarische kern, etc). Zelfbewuste kernen mogen van elkaar verschillen; § Kwalitatieve uitbouw van karakteristieke culturele infrastructuur (muziek, evenementen, schuttersleven, historie, toneel, kastelen); § Er is ruimte voor nieuwkomers, afgestemd op het absorptievermogen van de kernen.
Duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> § Het sociaal beleid is gericht op maximalisatie van participatiemogelijkheden en maximalisatie van zelfredzaamheid, door te kiezen voor werk, toeleiding naar werk en, indien dit onvoldoende haalbaar is, maatschappelijke participatie op basis van een stelsel van maatregelen, waaronder opleiding, maatschappelijke participatie, gezondheid en wonen; § Ontwikkeling van relatie tussen onderwijs en praktijk en passend werk in de regio bindt jongeren en jonge gezinnen. Een veelheid aan regionale onderwijsinstellingen (o.a. HAS, Wageningen, Venlo) en bedrijven (Brainport, Greenport) biedt kansen.
Zelfsturing	<ul style="list-style-type: none"> § In lijn met het project <i>Leven in de buurt</i> geven burgers invulling aan het gewenste voorzieningenniveau voor hun buurt. § Er is keuzevrijheid voor burgers voor wonen, welzijn en zorg. Specifieke WWZ voorzieningen worden zo groot als nodig, en zo klein als mogelijk.

5 WERKEN IN PEEL EN MAAS

5.1 Ontwikkelingen en keuzes

Diversiteit

Door in te zetten op variatie van economische dragers versterkt Peel en Maas de robuustheid van de economische structuur. Peel en Maas zet in op de doorontwikkeling van de aanwezige sectoren met bijzondere aandacht voor de agrarische sector, MKB, recreatie en toerisme en dienstverlening, door middel van een afgestemd arbeidsmarkt, productiemilieu- en structuurbeleid.

De agrarische sector - inclusief transport en logistiek - blijft een onmisbaar onderdeel van de economische structuur van Peel en Maas. De primaire sector heeft goede perspectieven en is druk doende de lange termijn ontwikkeling van schaalvergroting, innovatie en verbreding vorm te geven.

In Peel en Maas heeft de toeristisch-recreatieve sector veel potentie. Ook deze sector is volop in ontwikkeling. Er is sprake van een verschuiving van langdurige vakanties naar kortstondige verblijven. Door de goedkope vliegtarieven is de concurrentiekracht van bestemmingen in het buitenland toegenomen.

Ook in de toeristisch-recreatieve sector is variatie een belangrijk begrip. Het is zaak bezoekers langer vast te houden en hun bestedingen te verhogen. Peel en Maas zet in regionaal verband in op een stevige ontwikkeling van deze sector, zoals omschreven in de regionale visie. Qua dagrecreatieve voorzieningen zijn er ontwikkelkansen, aansluitend op het pakket van voorzieningen dat reeds in de regio aanwezig is (DOK 6 (slechtweer voorziening met theater en film) en Toverland). De Floriade biedt een uitgelezen kans om de bezoekersstroom een flinke stimulans te geven en blijvend te vergroten.

Ook dienstverlening in de tertiaire en quataire sector heeft een duidelijk plek in de economie van Peel en Maas. Het gaat dan om (zakelijke) dienstverlening, horeca en werkgelegenheid in (maatschappelijke) voorzieningen zoals zorg, cultuur en onderwijs. De schaalvergroting die kenmerkend is voor deze sector in de afgelopen jaren heeft zich slechts beperkt voorgedaan in Peel en Maas. In elk van de kernen speelt de sector een rol van betekenis. Belangrijk is de verbinding met andere sectoren. Een bloeiende agrologistiek en een sterke recreatie en toerisme hebben positieve effecten op de ontwikkeling van de dienstverlenende sector.

Duurzaamheid

De Regio Venlo heeft duurzame ontwikkeling omarmd. Denken vanuit duurzaamheid is een kans om de economische structuur en de leefbaarheid in de kernen en ommeland te ontwikkelen. Duurzaamheid geldt als katalysator voor innovatie en creativiteit.

Economische groei is een belangrijke voorwaarde om leefbaarheid duurzaam op peil te houden. De gemeente Peel en Maas bouwt haar positie verder uit om een vooraanstaande rol te spelen in de regionale economische ontwikkeling. Onderscheidend vermogen en waardecreatie zijn leidende begrippen.

Om voldoende financieel draagvlak te verwerven voor een duurzame manier van produceren is het veelal nodig op een grotere schaal te produceren. Deze specialisatie door schaalvergroting speelt met name in de intensieve veehouderij, de melkveehouderij en de glastuinbouw. Peel en Maas heeft oog voor de spanning die dat oproept met het streven naar versterking van de omgevingskwaliteit.

Net als bij sociaal beleid vormt is ook voor economische ontwikkeling de beschikbaarheid en toepassing van kennis en onderwijs een onmisbaar fundament. Ook hier stimuleert Peel en Maas de totstandkoming van slimme verbindingen tussen praktijk en onderwijs, binnen en buiten de regio. De Research & Business campus op Klavertje 4 is één van de troefkaarten.

De kwaliteit van leven is een belangrijke pullfactor voor kenniswerkers. Naast een passende baan en woning met goede voorzieningen in de omgeving, zijn een aantrekkelijke en veilige omgeving met recreatiemogelijkheden en een rijke cultuur(historie) belangrijke elementen om te koesteren en ontwikkelen.

Duurzaamheid op Floriade en Klavertje 4

De huidige methoden voor duurzame productontwikkeling richten zich op het beperken van de schadelijkheid van het product. Er komt minder afval. De centrale gedachte van de “Cradle to Cradle” filosofie (van wieg tot wieg), is dat alle gebruikte materialen na hun leven in het ene product, nuttig kunnen worden ingezet in een ander product. Er is geen kwaliteitsverlies en er zijn géén restproducten die alsnog gestort moeten worden.

Dit is een inspirerend perspectief dat in de Regio Venlo in de praktijk wordt gebracht met als belangrijke motor de Floriade 2012. De tuinbouw is een bepalende factor in de kwaliteit van leven. De tuinbouw levert als groene motor van de economie direct en indirect een bijdrage aan het economisch en lichamelijk welzijn (gezonde producten, grondstoffen voor geneesmiddelen, groene omgeving).

Klavertje 4 is de naam voor een intensief en duurzaam glastuinbouwgebied dat deels in Peel en Maas ligt. Steekwoorden voor dit agrocomplex zijn energie, water, groenstructuren en mobiliteit. Klavertje 4 begon in 1998 en 1999 met vier projecten in het gebied ten noordwesten van Venlo. Het gaat daarbij om de projectvestigingslocaties glastuinbouw Californië (225 ha. te Horst aan de Maas) en Siberië (190 ha. te Peel en Maas), de uitbreiding van veiling ZON tot Fresh Park (60 ha. te Venlo) en de ontwikkeling van bedrijventerrein Trade Port Noord (240 ha. te Venlo).

Het zijn deze vier projecten die geleid hebben tot de naam Klavertje 4. Inmiddels bestrijkt Klavertje 4 een veel groter oppervlakte en een tiental projecten in het gebied, waaronder een nieuwe ontsluitingsweg. Daarmee vormt Klavertje 4 het fysieke hart van de ontwikkeling tot Greenport Venlo. Inmiddels is Klavertje 4 benoemd tot voorbeeldproject Agrologistiek en voorbeeldproject Gebiedsontwikkeling.

In dit gebied zijn diverse innovatieve bedrijven actief. Zo kent het gebied kassen die zo duurzaam zijn ingericht dat zij geen energie gebruiken, maar juist energie leveren aan het elektriciteitsnet. Op Klavertje 4 wordt ook een Research + Business campus ontwikkeld. Hierin worden slimme verbanden gelegd tussen productie en kennis. Partners zijn de HAS Den Bosch, Fontys, Universiteit Maastricht en Wageningen Universiteit. Knowhouse en het Innovatiecentrum Gezonde Voeding zullen de komende jaren in steeds nauwere samenwerking zorgen voor een effectieve vertaalslag tussen universitaire kennis en bedrijven. De ontwikkeling van Greenport heeft een duidelijke grensoverschrijdende betekenis, gezien de verbindinglijnen met enerzijds Zuid-Oost Brabant en anderzijds de Agrobusiness Region Niederrhein.

Zelfsturing

Zoals eerder aangegeven, speelt de filosofie van zelfsturing in uiteenlopende sociale verbanden. Ook in de economische pijler legt Peel en Maas meer en meer taken die zij eerder naar zich toe had getrokken terug bij de betrokken partijen, in dit geval het bedrijfsleven. Peel en Maas richt zich op het stellen van kaders en is een actieve speler in het netwerk met het doel om kansrijke verbindingen tot stand te brengen tussen onderzoekinstellingen, onderwijsinstellingen, ondernemers en overheden.

Ondernemersruimte vanuit de gemeente en ondernemerszin vanuit het bedrijfsleven vormen het vertrekpunt van economisch beleid. De markt van economische investeringen is er één van grote concurrentie. Het - binnen de gestelde kaders - accommoderen van economisch initiatief is een belangrijke opgave, mede in relatie tot het dienstverleningsconcept.

De gemeente zelf wil op deze manier een centrale speler zijn in de economische ontwikkeling van de regio. Niet volgend, maar vooroplopend en de regionale agenda mede bepalend.

5.2 Kaders voor economisch beleid

Diversiteit	<ul style="list-style-type: none"> § De economische structuur blijft divers ontwikkeld, met bijzondere aandacht voor het agribusiness complex, MKB, recreatie en toerisme en dienstverlening; § De gemeente stimuleert verbindingen tussen de diverse economische sectoren.
Duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> § Greenport Venlo is een uitgelezen kans om innovatieve en duurzame ontwikkeling vorm te geven, voor de middellange termijn kan De Floriade 2012 fungeren als vliegwiel; § Er is sprake van een stevige ontwikkeling van een samenhangend pakket aan passende vormen van recreatie en toerisme
Zelfsturing	<ul style="list-style-type: none"> § De gemeente is een sterke economische speler in de regio; § De gemeente schept ruimte voor particulier initiatief. De gemeente legt - met het oog op maximale innovatie - verbindingen tussen bedrijven.

6 Vervolg

6.1 Markeren van een mijlpaal

In het voorafgaande is het strategische kader voor de ontwikkeling Peel en Maas geschetst. Vertrekpunt is de ambitie om een krachtige speler te zijn in de regionale context. De perspectievennota bouwt nadrukkelijk voort op eerder ingeslagen wegen. Op diverse terreinen werkten de gemeenten Helden, Kessel, Maasbree en Meijel al samen. Bij het besluit tot fusie zijn belangrijke piketpalen geslagen. Deze nota herbevestigt de uitgangspunten en vult ze nader in. Daarmee is deze nota de markering van een mijlpaal in een voortdurend traject.

Tijdens dit traject hebben burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven de mogelijkheid gekregen om mee te denken en mee te praten over de perspectieven voor Peel en Maas. Uit de ingebrachte reacties blijkt draagvlak en steun voor de ingeslagen weg. In de bestaande praktijk werden burgers en maatschappelijke partners van de gemeenten al intensief betrokken. Thema's en keuzes zijn daarom voor hen vertrouwd en herkenbaar.

Binnen het traject voor de perspectievennota zijn nu de belangrijkste kaders geschetst. Echter niet op alle vragen is een antwoord gegeven. Dat past ook niet bij het karakter van een strategische visie in een netwerksamenleving. In interactie met netwerkpartners krijgt de visie steeds verder inhoud. Daarbij gaat het in elk geval om de volgende vraagstukken:

- § Door middel van zelfsturing wordt de invulling van leefbaarheid in belangrijke mate overgelaten aan de kernen. Uitgangspunt is dat de energie en het initiatief in de kernen leidend zijn. Uitgangspunt van de perspectievennota is minimaal het behoud van het voorzieningenniveau anno 2008. De vraag is daarom of de gemeente een soort ondergrens in het voorzieningenniveau per kern wil bewaken (voor zover niet al wettelijk geregeld is), of dat zij het geheel overlaat aan het maatschappelijk initiatief en de werking van de markt.
- § Op verschillende plekken in Peel en Maas is ervaring opgedaan met (vormen van) zelfsturing. Het is duidelijk dat de startpositie niet overal gelijk is, bijvoorbeeld in de mate waarin burgers zich in de verschillende kernen hebben weten te organiseren. De vraag is of de gemeente gericht wil investeren in het gelijk niveau brengen van de verschillende kernen op dit punt, of dat ook hier vooral het initiatief bij de kernen zelf ligt.
- § Demografische krimp is een gegeven, de gevolgen voor de woningmarkt en de leefbaarheid - bij ongewijzigd beleid - zijn dat ook. Zonder hiervoor de kop in het zand te steken, zet Peel en Maas ook hier ambitieus in. Het doorleven van de implicaties van krimp, alsmede de doorvertaling in beleid vraagt om voortzetting van het debat.

7.2 Verankering

Met het vaststellen van deze perspectievennota is een belangrijke mijlpaal bereikt in het fusietraject van de gemeenten Helden, Kessel, Maasbree en Meijel. De perspectievennota legt de inhoudelijke koers voor de nieuwe gemeente vast.

Nu de strategische 'wat' vraag beantwoord is, is het zaak om deze verder te operationaliseren en levend te houden. Het gaat daarbij enerzijds om de systematische doorvertaling naar lopend beleid, het organiseren van de benodigde randvoorwaarden en om het onderhouden van de lange termijnstrategie c.q. het periodiek herijken daarvan.

Het in het kader van de fusie reeds ingezette traject van synchronisatie van beleid is een eerste stap in de doorvertaling. Het vertalen in meer concrete beleidsprogramma's op ruimtelijk, sociaal en economisch gebied is een volgende. Belangrijke onderdelen daarvan zijn overigens al beschikbaar, of

worden binnen afzienbare termijn vastgesteld (regionale woonvisie, structuurplan buitengebied, nota recreatie en toerisme). Een ander belangrijk moment is de eerste programmabegroting voor de nieuwe gemeente, die medio 2009 verschijnt. Voor de kernen worden, voor zover nog niet beschikbaar, eigen toekomstvisies ontwikkeld.

Nu de strategische koers is geschetst, is het van belang om het strategisch vermogen blijvend te verankeren in de gemeentelijke organisatie. Visiegericht werken is een continu proces dat in de genen van de nieuwe gemeente verankerd zit. Om strategieontwikkeling succesvol in te vullen, zal Peel en Maas de volgende randvoorwaarden organiseren:

§ *Strategisch vermogen*

Visiegericht werken vraagt een aantal competenties, zoals analytisch vermogen, externe oriëntatie, toepassen van netwerksturing, organiseren van partnerships, kennis van beleidsontwikkeling, politieke antennes en communicatief vermogen. Die competenties zullen binnen de ambtelijke organisatie verankerd moeten worden. Daarmee moet de ambtelijke organisatie in staat zijn om zowel het proces van strategieontwikkeling van het college als dat van de gemeenteraad te ondersteunen (in samenwerking met de griffie). Een belangrijk element is verder de flexibiliteit van de organisatie: de organisatie moet in staat zijn om haar inrichting aan te passen aan de gewenste strategie.

§ *Netwerksturing*

De keuze voor zelfsturing moet doorwerken in het proces van visiegericht werken. Zelfsturing betekent onder andere dat aan de dorpen de ruimte wordt gegeven om in dialoog met het gemeentebestuur (dat verantwoordelijk is voor het verdelingsproces en de samenhang op gemeentelijk en regionaal niveau) eigen toekomstvisies voor het dorp te ontwikkelen. Deze vorm van sturing moet ook consequenties hebben voor de inrichting van de Planning en Control-cyclus.

De invulling van het proces van strategieontwikkeling kan gekoppeld worden aan de normale beleidscyclus van de gemeente, bestaande uit het (college)programma voor vier jaar, dat jaarlijks vertaald wordt in een jaarplanning (Kadernota, Begroting, Rekening).

§ *Kennismanagement*

Strategieontwikkeling is gebaseerd op kennis over wat komen gaat en wat geweest is. Dat betekent dat de gemeentelijke organisatie zo ingericht moet zijn dat het proces van strategieontwikkeling gevoed wordt met de kennis die nodig is. Bijvoorbeeld in de vorm van het uitvoeren van beleidsverkenningen en monitoring. Naast het feit dat elke beleidsafdeling die processen op orde moet hebben voor haar domein moet kennismanagement ook op concernniveau verankerd worden.

Voor visiegericht werken moet de organisatie het vermogen hebben signalen van buiten te duiden en te vertalen naar de eigen strategie. Het gaat dus om het organiseren van externe antennes. Daarvoor kan de organisatie instrumenten inzetten zoals burgerpanels, expertmeetings, fora en begeleidingscommissies.

Het is belangrijk om te beschikken over eenduidig cijfermateriaal. Het gaat om kerngegevens (bevolkingssamenstelling, economische groei, aantal klantcontacten e.d.), trends en ontwikkelingen en een maatschappelijke barometer (beoordeling door burgers, maatschappelijke partners en bedrijfsleven).

Door bundeling van deze gegevens ontstaat *De Staat van Peel en Maas*, een thermometer om de koers en prestaties van de gemeente te beoordelen. Deze monitor biedt richting bij de uitwerking en zonodig bijstelling van de strategische kaders uit de perspectievennota. Naast het voortdurende strategische proces, is het zinvol om expliciet momenten in te bouwen waarop de koers uit de perspectievennota zo nodig kan worden herijkt.

7.3 Het verhaal krijgt verder vorm

Hier eindigt dit hoofdstuk in het Verhaal van Peel en Maas. Een verhaal dat al langer in de maak is, dat hier tussentijds wordt opgetekend en dat de komende jaren verder ingekleurd zal worden door iedereen die betrokken is bij de ontwikkeling van de nieuwe gemeente.

Na de formele besluitvorming over deze perspectievennota begint een nieuw hoofdstuk. Het verhaal wordt gedeeld met bedrijven, burgers, medewerkers en toeristen. Door hun reacties krijgt het verhaal steeds meer kleur. Zo komt een dynamisch proces op gang, een dialoog waarin de verschillende doelgroepen de gelegenheid krijgen om mee vorm te geven aan de ontwikkeling van Peel en Maas.

Het Verhaal van Peel en Maas is bij uitstek een drager van bezieling en emotie en stimuleert trots, fantasie en verlangen. Zo wordt de perspectievennota ook een gedeeld verhaal, een gemeenschappelijk vertrekpunt voor communicatie en citymarketing.